

Mødrehjælpen Tema

Analysenotat fra Mødrehjælpen. Nr. 7/December 2020

UDDANNELSESCHANCER FOR UNGE MØDRE

Udfordrende at gennemføre uddannelse, når man er ung mor

Sårbare gravide og småbørnsmødre har en øget risiko for ikke at fuldføre en uddannelse. Og jo tidligere man bliver mor, jo større er risikoen for, at uddannelsen ikke gennemføres. Derfor har Mødrehjælpen undersøgt hvilke udfordringer, unge mødre støder på i uddannelsessystemet.

En ny analyse fra Arbejdernes Erhvervsråd (AE) viser, at der er en tydelig sammenhæng mellem, hvornår en kvinde får sit første barn og længden på hendes uddannelse. Risikoen for at være uden uddannelse som 30-årig er nemlig over dobbelt så høj for kvinder, som bliver mødre, før de fylder 22 år som for kvinder, der bliver mødre senere. Og selv om man kommer i gang med fx en erhvervsrettet uddannelse, så er der større risiko for, at man afbryder den undervejs, hvis man bliver mor, før man fylder 26 år. Analysen fra AE viser samtidig en klar sammenhæng mellem socialklasse, og hvornår man får sit første barn: Jo højere socialklasse, jo senere bliver man mor¹.

Det høje frafald betyder, at unge mødre i højere grad end andre risikerer at stå uden en uddannelse og dermed også, at deres indkomst og mulighed for mere stabile livsvilkår forringes. En persons arbejdsmarkedstilknytning forbedres nemlig markant med en uddannelse, og personer med en uddannelse

har i gennemsnit et arbejdsliv, der er 40 pct. længere end personer uden en uddannelse².

Frafaldet er også et stort samfundsøkonomisk tab, for en uddannelse er med til at forebygge udgifter til overførselsindkomst og tab af skatteindbetalinger. Endelig er der den væsentlige pointe, at børn af forældre med en uddannelse, har større chance for selv at gennemføre en uddannelse³: Mødres uddannelse er med til at sikre, at kommende generation får bedre livschancer.

Der er således al mulig grund til at styrke indsatsen for uddannelse blandt småbørnsmødre. Mødrehjælpen har derfor gennemført en undersøgelse blandt sårbare småbørnsmødre for at kortlægge årsagerne til frafald fra uddannelser. Samtidig har vi undersøgt uddannelsesinstitutionernes opmærksomhed på denne gruppe studerendes særlige behov og udfordringer.

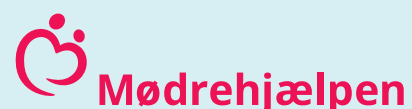
1 'Uddannelse for unge mødre' AE-Rådet, januar 2020 (endnu ikke publiceret)

2 Ibid.

3 'Hver anden ung går i fars eller mors fodspor', AE-Rådet, januar 2017

Om Mødrehjælpen

Mødrehjælpen støtter og styrker udsatte børnefamilier og gravide gennem professionel rådgivning og frivillige aktiviteter. Samtidig arbejder vi politisk for at sikre bedre rammevilkår for børnefamilier og gravide. I 2019 imødekom Mødrehjælpen 24.918 henvendelser fra mødre, fædre og gravide i hele Danmark.

Undersøgelsens hovedresultater

- at uddannelsesinstitutionerne ikke har særligt målrettede indsatser for sårbare gravide og mødre, når de er frafaldstruede,
- at mødrenes egen motivation samt opbakning fra netværk er særlig vigtig for gennemførelse af studiet og i mødet med de udfordringer, der kan være, når man bliver mor, mens man studerer,
- at hver fjerde frafaldne småbørnsmor ikke talte med nogen inden udmelding af uddannelsen.

Der er ofte flere og sammenfaldende årsager til mødrenes frafald

- psykiske udfordringer,
- egen eller barnets sygdom,
- vanskelig overgang fra barsel til studie,
- manglende sociale fællesskaber på studiet,
- lang transporttid og/eller sene undervisningsdage samt manglende fleksibilitet i tilrettelæggelsen af uddannelsen.

Undersøgelsen peger på, at det, der i særlig grad motiverer de unge mødre til at fuldføre en uddannelse, er et ønske om at skabe et stabilt familieliv og være forbilleder for deres børn.

Om undersøgelsen

Mødrehjælpen har indsamlet data gennem en spørgeskemaundersøgelse blandt gravide og småbørnsforældre, der er eller inden for de seneste fem år har deltaget i Mødrehjælpens indsats for unge gravide⁴. Spørgeskemaet er sendt til 618 personer, og der er modtaget 124 besvarelser. Det giver en besvarelses-procent på 20,2 pct.

Derudover er der gennemført 15 opfølgende interviews blandt respondenterne samt en rundringning til 32 uddannelsesinstitutioner: Fire professionshøjskoler, fem SOSU-skoler og 23 HF/VUC-centre. Data er indsamlet i perioden september til november 2019.

Læs mere om undersøgelsen sidst i dette notat.

- 4 Mødrehjælpen har de sidste mange år organiseret lokale indsatser – partnerskaber – i samarbejde med regioner og kommuner. Partnerskaberne giver sårbare gravide og børnefamilier med børn op til seks år én lokal indgang til at få hjælp og støtte til de komplekse udfordringer, de kan stå overfor. Her kan de få rådgivning ift. graviditet, forældreskab, familieliv, sundhed, uddannelse og beskæftigelse. Samtidig styrkes familiernes netværk gennem frivilligdrevne aktiviteter. Læs mere om Mødrehjælpens partnerskabsindsatser [her](#).

BAGGRUND

64 pct. af de unge, som kun har en grundskole-uddannelse, har mindst én forælder med samme uddannelsesniveau⁵. Også på andre områder har forældrenes uddannelse, arbejdsmarkedstilknytning og øvrige sociale forhold væsentlig betydning for børnenes uddannelseschancer:

- Børn, som oplever fattigdom,
- som vokser op i en almen bolig,
- som har forældre, som ikke har en fast tilknytning til arbejdsmarkedet
- eller som vokser op med enlige forsørger, har øget risiko for frafald på ungdomsuddannelserne^{6, 7}.

5 'Hver anden ung går i fars eller mors fodspor', AE-Rådet, januar 2017

6 'Lave karakterer og svag social baggrund øger risikoen for frafald', AE-Rådet, august 2016

7 'Fattigdom og forældres jobsituation har stor betydning for børns chancer', AE-Rådet, april 2017

Analysenotat

Flere faktorer gør det sværere at gennemføre uddannelse

Sværere at følge med, når man er forælder

Lange undervisningsdage, hyppige afleveringer og krævende eksamener bidrager ofte til psykisk mistrivsel hos gravide og mødre i uddannelse. Næsten 8 ud af 10 mødre oplever, at det er vanskeligere for dem end for deres medstuderende uden børn at følge med på studiet.

25-årige Linda er mor til en dreng på et år og studerer HF Enkeltfag på VUC. Hun oplever sig presset ved både at skulle drage omsorg for sin søn og opfylde krav om afleveringer på sin uddannelse:

"Jeg er meget alene med min søn. Når han er puttet, så skal jeg lave afleveringer. Jeg har været i dialog med min læge pga. stress. Det er fordi, der snart kommer eksamener."

Hver tredje oplever ikke, at studiet er tilrettelagt for forældre

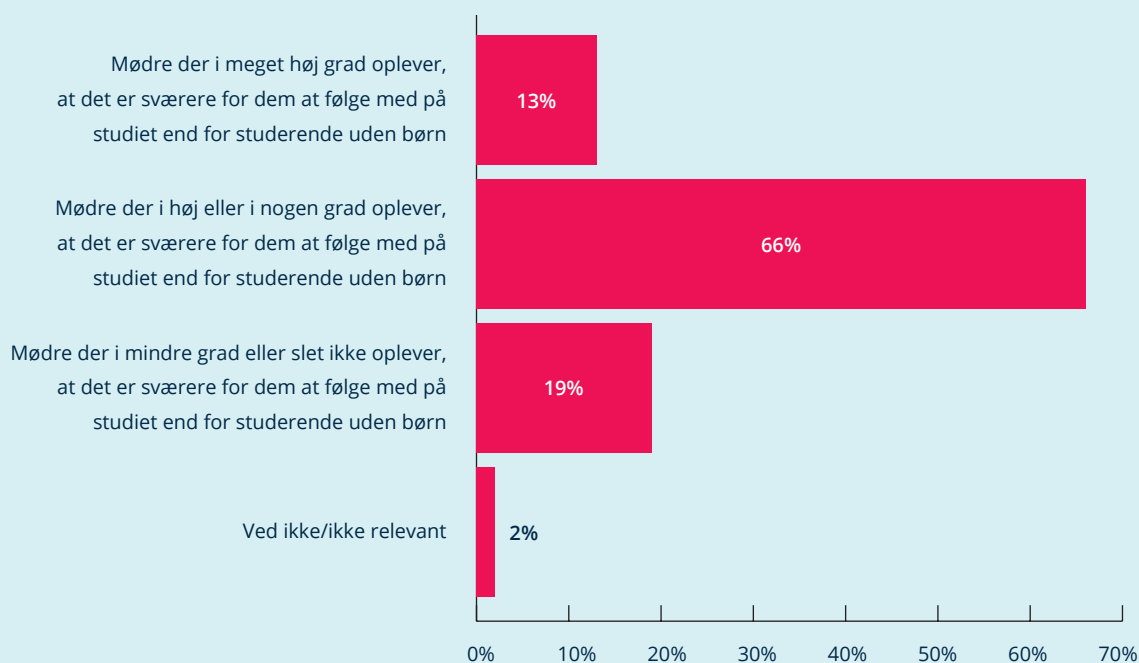
En af årsagerne, til at det kan være svært at følge med

på studiet er, at studierne ikke er tilrettelagt efter familier med småbørn. Således oplever en tredjedel af de adspurgte mødre, at deres studie slet ikke eller kun i mindre grad er tilrettelagt, så der tages hensyn til de studerende, der har børn.

De interviewede mødre oplever, at der generelt er mindre fleksibilitet ift. deres situation på de uddannelser, hvor der indgår praktikforløb. Det kan fx handle om længere dage væk fra familien, udfordringer med evt. aften- eller weekendvagter og mindre fleksible fraværsregler, hvilket øger risikoen for frafald. Den oplevelse havde Sofie, som venter sit andet barn og nu er uddannet kok. Hun oplevede det vanskeligt med lærepladsens tilgang til sygedage:

"På lærepladserne er de meget strikse med sygedage. Det var svært. Men skolerne var meget forstående over for sygdom, og at det giver fravær."

FIGUR 1 MANGE MØDRE OPLEVER, AT DET ER SVÆRERE FOR DEM END FOR ANDRE AT FØLGE MED PÅ STUDIET

Figur 1: Oplever du, at det er sværere for dig som forælder end for studerende uden børn at følge med på studiet? (n = 53)

Flere af uddannelsesinstitutionerne fremhæver da også overgangen til praktik, herunder transport og den manglende fleksibilitet, der kan være ift. mødetider på praktikstederne, som en af de årsager, de registrerer til frafald blandt gravide og mødre.

Enkelte uddannelsesinstitutioner har afprøvet nye samarbejder i forhold til gravide og mødre. Fx fortæller et uddannelsessted, at de afholder barselssamtaler, når de studerende er ved at skulle tilbage fra barslen. Klara på 26 år fortæller, at der på det HF/VUC-center, hun studerer på, er en særlig lektiecafé for mødre. Den ligger i dagtimerne, så det ikke kolliderer med afhentning af børn:

”Der blev lavet nogle lektiecaféer på skolen for enlige mødre. Jeg ville rigtig gerne deltage. De andre lektie-caféer ligger om eftermiddagen, hvor jeg henter mit barn.”

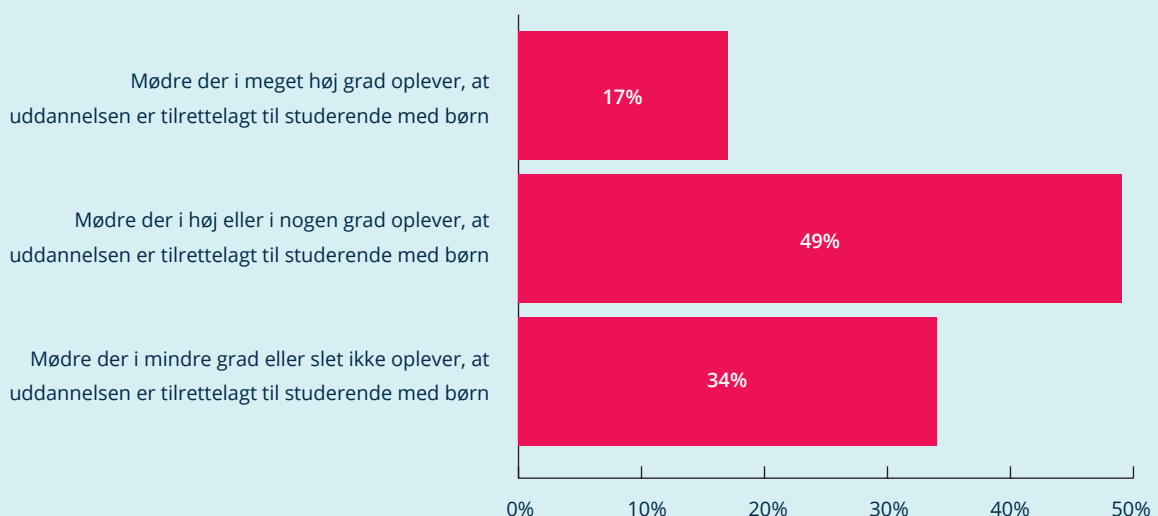
Vigtigheden af, at der er studiemiljø- og faglige aktiviteter, der tager højde for småbørnsfamiliernes muligheder bliver yderligere understreget af Bettina på 22 år, der bor alene med sin søn på halvandet år. Bettina fortæller om studiestarten på sit studie, og om hvordan de studerende blev introduceret til mulighederne for at deltage aktivt i studiemiljøet:

”Det (moderskabet, red.) har bare den betydning, at der er ting, jeg ikke kan. Vi havde en introdag, som gav alle mulige muligheder om frivilligt arbejde, musik om aftenen og bogklubber og alt muligt, og der kunne jeg godt mærke, at det var lidt træls faktisk. Også for den anden halvdel, der har børn, fordi det kan vi ikke være med til alligevel, så vi blev lidt frustrerede af, at vi brugte en hel dag på at høre alle mulige ting, de kunne tilbyde, men vi ikke kunne være med til.”

LEKTIECAFÉER FOR MØDRE GIVER MULIGHED FOR AT VÆRE MED, SELVOM MAN SKAL HENTE SIT BARN OM EFTERMIDDAGEN

FIGUR 2 EN TREDJEDEL OPLEVER, AT UDDANNELSEN IKKE ER TILRETTELAGT TIL STUDERENDE MED BØRN

Figur 2: Oplever du, at uddannelsen er tilrettelagt til studerende med børn? (n=53).

Behov for opbakning og opfølgning fra en vejleder

Rundringningerne til HF/VUC samt SOSU- og professionshøjskolerne viser, at ingen af uddannelserne har særlige indsatser målrettet sårbare gravide og mødre, når de er frafaldstruede. Mens uddannelsesinstitutionerne yder individuel støtte og hjælp med afsæt i den enkeltes udfordringer, findes der ikke tværgående tiltag på de enkelte uddannelsessteder. Institutionerne peger på, at det kræver specifik viden hos den enkelte lærer, vejleder, psykolog eller mentor om målgruppen.

Susanne på 32 år, der er alene med to piger og pt. er sygemeldt, fortæller, at hun gerne ville have haft en tættere kontakt til vejleder og lærer og i højere grad have oplevet, at de havde været opsøgende i forhold til hendes udfordringer:

”Jeg tænker, at hvis skolen lagde lidt mere mærke til og fik snakket med én, og hørt om det, der ligesom er nogle problemer med derhjemme eller et eller andet, de kan være behjælpelige med.”

Hver fjerde taler ikke med nogen, før de dropper ud

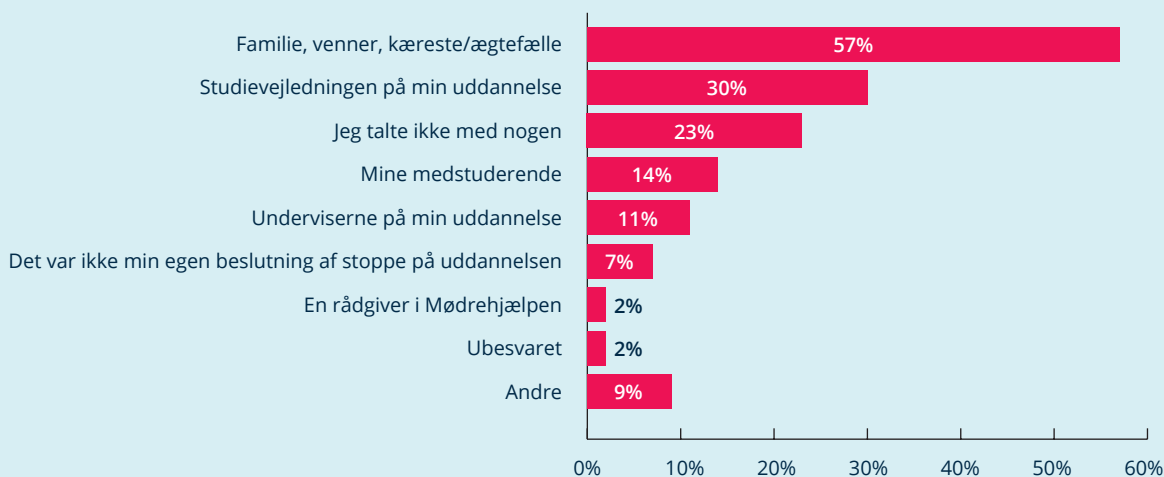
Analysen viser, at hver fjerde ikke talte med nogen, før

de traf beslutningen om at stoppe på uddannelsen. 23-årige Stine vidste, at der var mulighed for at tale med en studievejleder, men talte ikke selv med nogen, da hun meldte sig ud af sin uddannelse:

”Man kunne have snakket med en studievejleder om, hvad man kunne have gjort for at blive på uddannelsen. Det kunne måske have været en god idé. Det var meget nemt at udmelde sig. Det var bare at skrive en mail og så få den accepteret. Og så var det bare det. Der var ikke nogen samtaler, som man skulle igennem, om hvorfor man stoppede, om der var en bestemt grund til hvorfor. Det var ligesom bare udmeldelse.”

Uddannelsesinstitutionerne bekræfter, at der generelt ikke foretages en opfølgning, når de studerende falder fra. Den store andel af gravide og mødre i uddannelse, der ikke henvender sig til studievejlederen i perioden op til frafaldet, risikerer at gå under radaren, og får således ikke hjælp til at håndtere de udfordringer, der kan være forbundet med at skulle have et familieliv til at fungere samtidig med studiet. Samtidig fremhæver både studerende og skolerne, at der er en vis vilkårlighed i den hjælp og opbakning, den enkelte får. Og at støtten er afhængig af om lærere og studievejledere er opmærksomme på den studerendes udfordringer inden frafaldet.

FIGUR 3 HVER FJERDE TALTE IKKE MED NOGEN FORUD FOR FRAFALD

Figur 3: Hvem talte du med, før du træf beslutningen om at stoppe på uddannelsen? (n = 44).

” Jeg har en lav tærskel for stress. Livet har været meget svært. Og så har jeg angst og angst for at få det dårligt. Jeg er helt alene med min datter. Jeg må ikke få det dårligt, fordi jeg skal være der for min datter. / Maria, 27 år

Psykiske udfordringer og sygdom er særligt skyld i frafald

AE-rådets undersøgelse af unge mødres uddannelseschancer viser, at risikoen for at falde fra en kompetencegivende uddannelse er større for kvinder, der har fået børn, inden de fyldte 26 år.

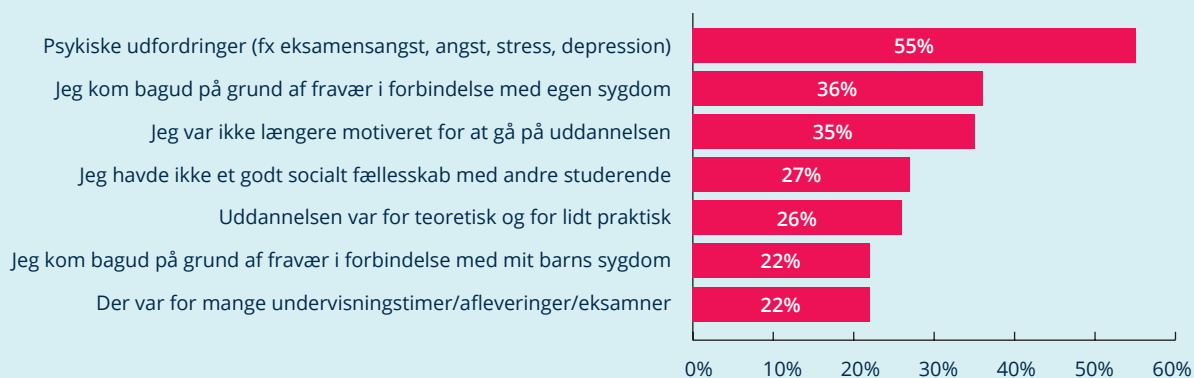
Mødrehjælpens egen undersøgelse bekræfter denne tendens: 58 pct. af respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen har afbrudt mindst én uddannelse. Undersøgelsen viser desuden, at over halvdelen, 55 pct., af mødrene kæmper med psykiske udfordringer, som fx angst, depression, stress. Og de fortæller, at det spiller en stor rolle i deres beslutning om at stoppe uddannelsen. Maria, der er 27 år og bor alene med sin 3-årige datter, er i gang med en erhvervsuddannelse.

Hun fortæller om de psykiske udfordringer, hun kæmper med, som vanskeliggør hendes studieliv:

”Jeg har en lav tærskel for stress. Livet har været meget svært. Og så har jeg angst og angst for at få det dårligt. Jeg er helt alene med min datter. Jeg må ikke få det dårligt, fordi jeg skal være der for min datter. Jeg har angst for det ukendte. Fx gruppearbejde. Jeg overtænker og overanalyserer. Dét at passe mit barn tager den energi, jeg har, og så er det svært også at overskue skolen. Det er svært at motivere mig selv.”

Interviewene med uddannelsesinstitutionerne bekræfter, at psykiske udfordringer, kombineret med forældreskab, er en faktor, der i væsentlig grad øger risikoen for frafald.

FIGUR 4 PSYKISKE UDFORDRINGER OG SYGDOM ER OFTE ÅRSAG TIL FRAFALD

Figur 4: Respondenternes angivelser af årsager til deres frafald (n = 49).

Mange mødre oplever desuden udfordringer med fravær, fx i forbindelse med egen sygdom (36 pct.) eller barnets sygdom (22 pct.). Det gælder fx 23-årige Stine. Hun studerer HF Enkeltfag og er, ligesom Maria, alene med sin datter:

"I min situation er det meget, meget, meget svært. Oveni, at jeg er alene med min datter, så har hun også diabetes. Min uddannelse har faktisk været afbrudt to gange. Den ene gang fordi jeg blev gravid med hende og den anden gang, fordi hun blev indlagt. Så jeg blev faktisk udmeldt, fordi jeg havde så meget fravær til sidst, at jeg ikke kunne fortsætte (...) Og jeg har heller ikke nogen, der kan komme og passe hende, fordi min familie bor langt væk."

28-årige Josefine blev sygemeldt fra sin uddannelse allerede under graviditeten pga. graviditetsbetinget kvalme og efterfølgende for højt fravær:

"Det var svært at være gravid og i uddannelse. Jeg stod i køkken, og det var hårdt som gravid. Jeg lavede helt vildt meget mad, og det var svært med kvalmen. Det var helt vildt hårdt. Jeg blev udskrevet, fordi jeg fik for højt fravær. Jeg var selv syg, og så var min datter også syg. Det er ikke meget fravær, man må have."

Transport og fællesskab spiller også en rolle

Foruden psykiske udfordringer og sygdom peger mødre på lange transporttider som noget, der udfordrer deres gennemførelse af uddannelsen. Det gælder fx Sofie, som har svært ved at få hverdagen til at hænge sammen:

"Jeg har 45-60 min. transport. Det er en udfordring, at børnene skal afleveres tidligt i institution. Det er svært ift. åbningstider i institutionerne eller dagplejen."

Også uddannelsesinstitutionerne oplever at hente- og bringetider i institutioner og dagpleje er en udfordring for de studerende. Mange fortæller, at fraværet for studerende forældre typisk forekommer i ydertidspunkterne. Flere uddannelsesinstitutioner gør opmærksom på, at de forsøger at tage højde for dette i skemalægningen, men at det kan være vanskeligt, når den samlede skemaplanlægning skal gå op.

For over en fjerdedel af mødre har det sociale miljø og fællesskabet på skolen – eller mangel på samme – også haft betydning for deres frafald. Flere fortæller, at det kan være svært at få tid og overskud til at deltage i de sociale arrangementer. En del af mødre oplever derfor ensomhed på studiet og fortæller, at det kan være årsag til at afbryde uddannelsen. 24-årige Monica er mor til to små børn og går på en elevuddannelse. Hun oplevede, at det var svært at finde en plads i fællesskabet, da hun vendte tilbage til sin uddannelse fra barslen:

"Dem, som jeg kom tilbage til efter min barsel, de var et meget andet sted i livet. Der var ikke så meget sammenhold. Og så havde jeg jo ikke tiden ved siden af til at opbygge noget socialt og det, som de synes var sjovt, fx at tage i byen. Det var ikke noget, der kunne hænge sammen med mit familieliv."

Christina, der er 23 år og mor til en datter på 2 år, fortæller om samme udfordring:

"Det var svært pludselig at socialisere med andre mennesker – det havde jeg jo ikke gjort i lang tid. I et år havde det bare handlet om baby, lortebler, mad, amning og sygdom og om alle de andre ting, man er bange for, kommer til at ske for ens barn. Det har ligesom ikke handlet om de hverdagsproblemer, som andre går og tænker på. Så det

Min uddannelse har faktisk været afbrudt to gange. Den ene gang fordi jeg blev gravid med hende og den anden gang, fordi hun blev indlagt. / Stine, 23 år

var svært at skulle vænne sig til at være i et andet miljø. Det var lidt som om, at jeg skulle lære at snakke med andre mennesker på ny igen”.

Moderskabet motiverer

Mødrene motiveres i høj grad af de samme faktorer som andre unge under uddannelse, fx at uddannelsen kan føre til et spændende job. Samtidig viser undersøgelsen, at moderskabet i sig selv også kan motivere til at gennemføre uddannelsen. Sådan er det fx for Stine, der studerer HF Enkeltfag, og som ønsker at være et forbillede for sin 2-årige datter:

“For mig er det en kæmpe motivation, at jeg har min datter. Fordi jeg bliver nødt til at få noget ud af det, jeg laver, så jeg kan få en ordentlig uddannelse, så jeg kan få et ordentligt job, så jeg kan forsørge hende. Det betyder også noget, at hun har en at se op til. Altså hvis jeg kan, så kan hun også, når hun skal det. Så for mig er det sindssygt motiverende, at jeg har hende.”

Det samme gælder Laura på 35 år, der er alene med to børn og ved at færdiggøre en 10. klasse:

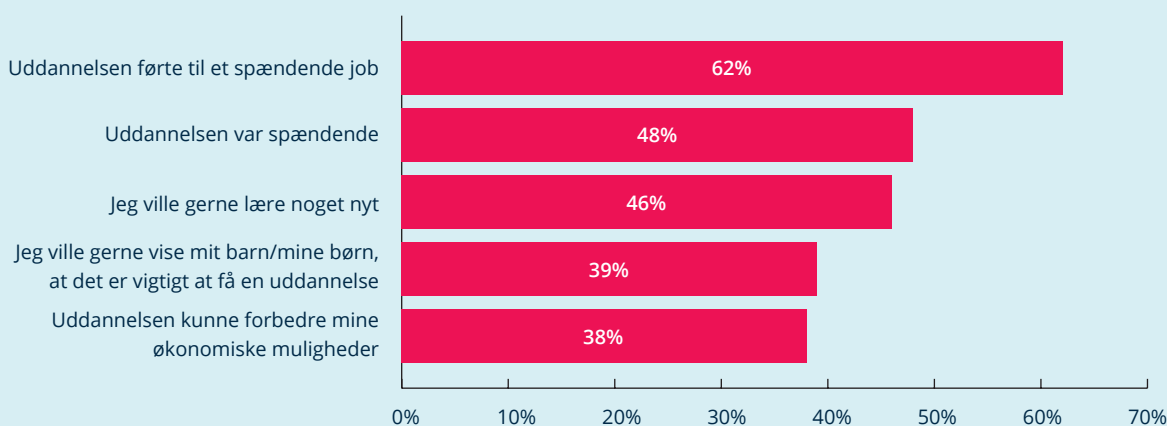
“Jeg gør det også for mine børn, for jeg vil gerne have, at de har et godt forbillede. At de skal kunne se; okay, mor hun arbejder.”

Mødrene udtrykker både et ønske om at være forbilleder for deres børn og at vise overfor børnene, at det er vigtigt at få en uddannelse. Samtidig bliver muligheden for en bedre økonomi efter endt uddannelse fremhævet som en væsentlig faktor. Sara på 24 år nævner sit ansvar som forsørger og fortæller, at det er en motivation for hende for at gennemføre sin erhvervsskoleuddannelse:

“Man bliver nødt til at komme igennem, så man kan komme ud på den anden side og få en højere indtægt (...) Altså, man har nogen, man skal forsørge, man har et ansvar, og det må man have in mente, i alt hvad man begiver sig ud i.”

” Jeg gør det også for mine børn, for jeg vil gerne have, at de har et godt forbillede. / Laura, 35 år

FIGUR 5 MOTIVATION FOR AT PÅBEGYNDE EN UDDANNELSE

Figur 5: Hvad var vigtigst for dig, da du søgte ind på uddannelsen? (N = 98).

OM UNDERSØGELSEN

Data er indsamlet som led i Mødrehjælpen's undersøgelse 'Sårbare Gravides og Småbørnsforældres Uddannelseschancer'. Undersøgelsen har fokuseret på at afdække:

- 1) Hvordan gravide og småbørnsmødre selv oplever udfordringer i uddannelsessystemet, samt deres motivation for at gennemføre en uddannelse samt årsager til frafald
- 2) I hvor høj grad adgangsgivende og videregående, erhvervsrettede uddannelser har fokus på netop denne målgruppe, herunder viden om studievalg, studieaktivitet og frafaldsårsager samt hvilke indsatses uddannelserne iværksætter for at forebygge frafald

Undersøgelsens datagrundlag er både kvantitativt og kvalitativt funderet.

Spørgeskemaundersøgelse

Der er foretaget en elektronisk spørgeskemaundersøgelse blandt de personer, der er eller inden for de sidste fem år har været en del af en Mødrehjælpen's kommunale partnerskabsindsatser for unge gravide og børnefamilier. Indsatserne fokuserer på barnets første 1.000 dage, og brugerne er typisk forældre under 30 år i en sårbar position, fx pga. manglende tilknytning til uddannelse og beskæftigelse, udfordringer i forælderrollen og/eller et spinkelt netværk.

Spørgeskemaet er udsendt til 618 respondenter. Undersøgelsen er gennemført fra den 22. oktober til den 12. november 2019. Der er modtaget 124 besvarelser svarende til en svarprocent på 20,2.

For at tegne en profil på den samlede population har vi kigget på de data, der registreres ved henvendelse til et af Mødrehjælpen's partnerskaber. Ved henvendelse er profilen, at 72 pct. er samboende eller gift og 22 pct.

er enlige. En fjerdedel er i ordinær uddannelse og ca. en femtedel i ordinær beskæftigelse. Derudover er 18 pct. på barsel og 18 pct. er arbejdsløse. Knap 40 pct. har ingen uddannelse udover grundskole og 38 pct. har gennemført en ungdomsuddannelse som deres højest gennemførte uddannelse. For de forløb, hvor der registreres afbrudte uddannelser, har knap halvdelen af forældrene afbrudt en eller flere uddannelser.

Semistrukturerede interviews

I november 2019 har Mødrehjælpen gennemført 15 opfølgende telefoninterviews med respondenter fra spørgeskemaundersøgelsen. I interviewene er der spurgt yderligere ind til respondenternes oplevelse af balancen mellem studieliv og familieliv, motivation for uddannelse samt årsager til uddannelsesfrafald.

Rundringningsundersøgelse

Der er desuden gennemført en rundspørgeundersøgelse blandt uddannelsesinstitutioner i henholdsvis HF/VUC-, SOSU- og professionshøjskolesektorerne.

Der er i alt foretaget interviews med 31 ud af 40 institutioner, hvilket svarer til en svarprocent på 78 pct. (se tabel 1 for fordelingen).

Interviewene er gennemført med rektorer, administrerende direktører, studiechefer, uddannelsesvejledere eller ledere af studiecentre, afhængigt af hvem den enkelte rektor har vurderet vil være bedst til at besvare spørgsmålene.

TABEL 1

SOSU	4 ud af 5 skoler
HF og VUC	23 ud af 29 skoler
Professionshøjskolerne	4 ud af 6 skoler

Mødrehjælpen Tema

UDDANNELSESCHANCER FOR UNGE MØDRE

ANALYSENOTAT NR. 7/DECEMBER 2020

REDAKTØRER CAROLINE JOHNSON · CAJ@MOEDREHJALPEN.DK / WINNIE ALIM · WAL@MOEDREHJALPEN.DK

ANALYSE EMILIE HAGEMANN-NIELSEN / GRAFISK DESIGN PETER WALDORPH

MØDREHJÆLPEN ABEL CATHRINES GADE 13 · 1654 KØBENHAVN V. TELEFON 3345 8600 / MOEDREHJALPEN.DK